

[Accueil](#)[Revenir à l'accueil](#)[Collection Mythologiae libri decem, Venise, Segno della Fontana, 1567](#)[Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre III](#)[Item Mythologia, Venise, 1567 - III, 11 : De Tartaro](#)

Mythologia, Venise, 1567 - III, 11 : De Tartaro

Auteurs : Conti, Natale

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Venise, 1567 - X \[26\] : De Tartaro](#)

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre III

[Mythologia, Francfort, 1581 - III, 11 : De Tartaro](#)

est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre III

[Mythologie, Lyon, 1612 - III, 11 : Du Tartare](#)

est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre III

[Mythologie, Paris, 1627 - III, 12 : Du Tartare](#)

est une transformation de ce document

[Afficher la visualisation des relations de la notice.](#)

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Document : "Mythologia, Venise, 1567 - III, 11 : De Tartaro".

Auteur(s) de la notice : Équipe Mythologia.

Éditeur : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle).

Consulté le 09/05/2024 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/824>

Présentation du document

PublicationVenise, Comin da Trino, 1567

ExemplaireMunich (Allemagne), Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ) ,
Res/4 Ant. 50
Formatin-4
langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination70v°-72r°

Du monde

Toponymes[Tartare \(zone géographique/territoire\)](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière
modification le 28/04/2023

Mythologiæ.

- miè bonum & Dei amicum esse virum opulentum aut egregiè sceleratum, & Diis hominibusque inuisum illum, qui multa possideat: quoniam nulla diuitiarum præstantia vel bonitatis vel malitiæ patitur mediocritatem. Idem sensisse mihi videntur, qui è turpibus partibus Saturni & ex terra natas esse Erinnyes putarunt. Quid enim Saturnus est, nisi tempus? aut quid pudendæ partes, nisi turpitudines quæ in ipso tempore committuntur? terra omnium diuitiarum parens est, ex quibus nascuntur. Sûnt igitur illæ animi sollicitudines, quæ ob diuitiarum facultatem exurgunt per temporis opportunitatem. Qui Saturni & Eponymæ filias putarunt, nil diuersum ab his sentiebant. Hæc, & quæ dictæ sunt superius rationes, in idem recidunt: nam qui Saturni, qui Noctis, qui Terræ, qui Tenebrarum filias esse Erinnyes arbitrati sunt, solo inter se nomine differebant, re ipsa idem putarunt. Quidam Erinnyas dictas crediderunt, quia imprecationes exaudirent: nam *aiwv* imprecationes significari inquit, *aiwv* vero perficere & exaudire. Alii quia in terra habitent, cum *gæ* sit terra, *aiwv* habitare est. Dicuntur nate Erinnyes die quinto Lunæ, ea ratione quæ dicta est superius. Acripedes dictæ sunt, quia cum Dei sint ministræ, scelerumque vltices tardè ad impiorum supplicia mitterentur, non enim Deus repente in Sceleratos animaduertit, sed pro tarditate temporis, grauitatem penarum compensat. Acriuagæ dictæ sunt, quia citissime ad impiorum penas conuolarent ubi Deus aliquos vel publicè vel priuatim punire statuisset. Ego tamen acriuagas ea de causa fingi crediderim, quia ubi vel pestis, vel fames homines inuadit, vel bellorum motus excitantur in animis mortalium, id ex aere quodammodo affecto ita Deo iubente proveniat. Nam hæc tria morborum genera ita sunt inter se connexa, vt ex iisdem parentibus & eodem partu nata sint, quod ita expressit Virg. lib. xii.
- 10

Hæc Iouis ad solium, sæuique in limine Regis
Apparent; ac uultque metum mortalibus ægris:
Si quando læthum horrificum, morbove Deum Rex
Molitur, meritas aut bello territat vibæ.

- 30
- Dicebantur habitare in vestibulo inferorum, quia solliciti sunt præcipuè animi morientium, grauiusque torquentur recordatione præteritorum scelerum; quod etiam senserunt ii, qui dixerunt illas ad vndam Stygis in antro quodam habitare. Hoc antrum quid est aliud, nisi obscurissimus cordis & conscientie recessus, in quo latent hæc cogitationes, & animorum sollicitudines? Quod per hæc significare voluerunt antiqui soli viro bono omnia esse ruita, solamque integritatem & innocentiam homines intrepidos & tranquillos ad omnem fortunæ commutationem perducere, iam explicauimus superius, ac de furiis satis, nunc dicendum est de carcere impiorum.

40

De Tartaro.

Cap. XI.

Vbi sceleratorum animæ multis grauissimisque vitiis contaminatæ per tormenta fuerint cognitæ à iudicibus; quod inter voluptates per exteriorum hominum iniurias vixerint, quod patriam prodiderint, quod multos ob diuitias sefellerint, quod propter auaritiam vel amicos, vel viros bonos, vel parentes, vel benemeritos deseruerint, quod Deorum immortalium religionem ob pecuniam, cultumue neglexerint, illæ Furiis prædictis traduntur

traduntur in Tartarum deducendæ: qui locus est pœnatum, luce omnino carens, neque inde exire in perpetuum licitum est. Hic Tartarus quod antiquissimus sit locus, omnes affirmant: & Aristophanes Comicus illum Cœptaneum cum Nocte, & confusa mundi materia existimavit, ut est in Aëubus;

Χάος τε καὶ νύξ, Ἴριδι τε μέλας πρῶτος καὶ Τάρταρος ὀρθός.

Τῶν δὲ αἰῶν, δὲ ἱερῶν δὲ, ἱππῶν δὲ δακτύλοις κίδναται.

Chaos erat & nox, Erebusq; niger primum, & Tartarus amplus.

Terra nec aer, nec cœlum erat: Erebiq; immensis sinibus.

Hesiodus in Theogonia videtur Tartarum ex illa confusa mole, quæ Chaos 10 vocabatur, genitum esse credidisse; ut ex his licet cognoscere;

ἔτι μὲν σπῆνεν χάος γένε' αὐτὰρ ἔπειτα

Γαί' ὑπὸ γῆρας παύεται ἴδω δαφνίη ἀνθ'

Ἀέρας τε, οἱ ἔχουσιν κάρη κρείωντος ἰδρύσασθαι.

τὰρ πᾶσι δὲ ῥέοντα μέγ' ἔχουσιν ἱερὰ δάκρυα.

Ante Chaos natum: post Tellus ampla, Deorum

Firma domus semper, colitur queis culmen Olympi.

Tartaraq; obscura, hæc terra conduntur in ima.

Maximum sanè spatium fuit a Tartaro ad terram, & quanto tellus distat ab ipso cœlo, tantò a terra tartarum distare putarunt, ut expressit idem poeta 10 in his carminibus;

τίσσε' ἔστιν ἄσπετος γῆς, ἔστι ὑπὸ γῆρας αὐτὰρ γαίης:

ἴσσε' γάρ τε αὐτὴ γῆς ἐκ τὰρταρον κρείωντα.

ἴσσε' γὰρ τὸ αὐτὸ καὶ πᾶσι χάλκῳ δαίμονι

ὑπὸ γῆρας κατὰ δακτύλῳ γαίης ἵαται.

ἴσσε' δ' αὖ τὸ αὐτὸ καὶ πᾶσι χάλκῳ δαίμονι

ἐκ γαίης κατὰ δακτύλῳ τὰρταρον ἵαται.

τίς ποτὶ χάλκῳ ἔσσε' ἰδύμεται, ἀμφὶ δὲ μέγ' οὐ

τρεῖς ἔχουσιν ἅρματα.

tum tartarus ipse

Nam patet in præceps tantum, tenditque sub auras,

Quantus ad æthereum cœli suspectus Olympum,

Ferrea nam cœlo si incus mittatur ab alto,

Vix poterit decima terram contingere luce.

Ferrea mox si incus terra mittatur ab alta,

Tartara vix poterit decima contingere luce.

Aerea sepra tenent isthæc: nox atra tenebris

Ordine mox cingit triplici.

Qui Tartarus quod obscurissimus sit, indicavit his versibus Homerus in libro Iliadis 4.

ἔστι ἰδύος, ἴσσε' ἐκ τὰρταρον ἰδύμεται,

οὐδ' αὖ μέγ', ὅτε σπῆνεν ἄσπετος ἔσσε' ἰδύμεται.

ἔσσε' αὖ τὸ αὐτὸ καὶ πᾶσι χάλκῳ δαίμονι

ὑπὸ γῆρας κατὰ δακτύλῳ γαίης ἵαται.

Aut ipsum capiens obscura in tartara mittam,

Sunt ubi sub terris vastissima regna barathri.

Aerea sunt ibi sepra, solumq; ex ære; sub ima

Tantum tellure, hæc quantum quoq; distat Olympo.

Hunc autem & Erebum & Chaos esse locum, in quo scelerati homines ex-
cruciantur

Mythologia.

cruciantur ita declarauit autor Axiochi; *ὅστις δὲ τὴν γῆν ἀκαταρτήτως ἔχει, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἐπὶ τῇ γῇ καὶ τῇ θάλασσῃ, ὅτε καὶ ἀκαταρτὴς, καὶ ἀκαταρτὴς ἡ γῆ, καὶ ἀκαταρτὴς ἡ θάλασσα.* At illi, quibus per scelera vita fuerit trāfacta, per Tartarum à Furiis ad Herebum Chaosque trahuntur, vbi impiorum locus est, & Danaidum hydrix nunquam saturæ, & sitis Tantali. Atqui Plato cum in Phædone Tartarum locum esse intellexerit id, quod ab Homero barathrum nominatum fuit superius, quem locum esse putauit sub terra propè centrum, e quo, & in quod omnes aquæ laberentur, sub finem demum dialogi de Rhetorica scelestorum carcerem appellauit his verbis; *ὅστις δὲ τὴν γῆν ἀκαταρτήτως ἔχει, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἐπὶ τῇ γῇ καὶ τῇ θάλασσῃ, ὅτε καὶ ἀκαταρτὴς, καὶ ἀκαταρτὴς ἡ γῆ, καὶ ἀκαταρτὴς ἡ θάλασσα.* Qui vero iniussè ac impiè vixisse comperientur, in punitiois, iustiq; supplicii carcerem, quem tartarum appellant, accedere. Ibi etiam animæ vincæ tenebantur, vt his, declarauit Aeschylus in Prometheus;

ὅστις δὲ τὴν γῆν ἀκαταρτήτως ἔχει, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἐπὶ τῇ γῇ καὶ τῇ θάλασσῃ, ὅτε καὶ ἀκαταρτὴς, καὶ ἀκαταρτὴς ἡ γῆ, καὶ ἀκαταρτὴς ἡ θάλασσα.

Nam si me sub terram sub inferos mortuos capientes
In immensum tartarum detrussisset
Vinculis firmisaimis asperæque alligasset.

- 10 Atq; hæc ea sunt, quæ de Tartaro ab antiquis scripta inuenimus, nunc quid sub his lateat, perquiramus. Nonnulli antiquorum Tartarum locum esse crediderunt sub vtroque cardine, vt alebat Crates, tum ob frigoris acerbissimam, tum etiam ob diuturnitatem tenebrarum. Verum illi meo iudicio falluntur; quia multo maiores sunt tenebræ nocturnæ sub æquante circulo habitantibus, quàm propè cardines. Nam tametsi continui sunt sex menses vna nox sub Arctico cardine, dum sol à principio Libræ vsque in finem Piscium signa meridiani percurrerit, tamen non est adeo obscura nox vt literæ legi non possint. quare non videtur is locus obscuritatis causa posse Tartarus appellari. Ego sanè potius accesserim Zetzæ opinioni, qui Tartarum subterraneum incendium esse credidit, quia vapores ibi gignantur, quare & clamores & strepitus incerti, & tremores apparent, vnde Tartarus appellatus est à Græcis, quia multa ibi *καταρτὴς* siue perturbationes existant. Neque id nomen sortitus est is locus quod ibi præcipuè, ac nullibi præterea fiant res huiusmodi. Sed varia loca variis nominibus dicuntur; cum id in sublimi sit, æther, cum sub terra, Tartarus vocatur. At nos quid dicemus esse tartarum, in quem deducantur mortui, vnde non amplius datur reditus? terram ipsam nimirum, sub qua occultantur et dauera, quæ vbi semel deciderint in perpetuum carcerem, nunquam omnino resurgere possunt. ibi æstuant igne plurimo lacus esse dicuntur, & alii rursus congelati, in quos vicissim animæ sceleratorum à dæmone merguntur, vt ait Plutarchus in libello de sera numinis vindicta. His fidem fecerunt loci ignibus subterraneis frementes & æstuant propter varios vapores, qui sub terra concipiuntur. Fuerunt igitur ista de inferis excogitata ad deterrendos homines à flagitiis: quæ si ita credita essent, pauci omnino scelerati homines, pauci sicarii, pauci latrones in omnibus ætatibus fuissent. Atque vti iam non fabulis, non vanis inuentionibus, non figmentis poetarum amplius, sed soli veridico, soli sapienti, soli bonorum omnium autori Christo crederetur, uel saltem ab iis, qui se Christi imitatores esse profitentur. Huic æterna supplicia consceleratis hominibus

minibus minitanti, si crederetur, quis peieraret? quis prædaretur? quis vel fratrem, vel virum bonum pulsaret, aut falleret? quis homo ineptissimus, & omni plebecula rudior ac impurior intrepido animo alterius controuersias indicaret, si crederet suorum iudiciorum rationem aliquando sibi esse reddendam? cum nulla fides vel antiquorum dictis, vel Christo denique summi Dei filio habeatur; inde accidit ut omnia fraudibus, omnia insidiis, omnia controuersis plena sint, omnia periuriis atq; plus potest in iudiciis opulenti hominis, quam legum humanarum vel diuinarum autoritas. sed malos denique male perdet. hæcenus de Tartaro satis dictum est, nunc de reliquis inferorum ministris dicamus, ac primum de Nocte.

10

De Nocte.

Cap. XII.

NEquè Nox quidem paruo in honore fuit apud antiquos, quam Deorum omnium antiquissimam crediderunt, cum omnes locos ante Deorum ortus occupasset, & informem materiam, quæ Chaos dicta est. Hanc tamen nonnulli ex ipsa informi materia natam esse putarunt, sicuti testatur Hesiodus in Theogonia;

Εκ χαοῦ ἔρρεθ' Ἐρεβος, καὶ λυγρὸν οὐδ' Ἑρινότατος :

Inde Chaos est Erebus, Nox & tenebrosa creati.

20

Hanc antiquissimam vocarunt illi poete, qui è Chaos natam esse crediderunt, cum neque illam quidem ante mundum in ordinem digestum, vsquam fuisse intelligant. Sic igitur illam antiquam appellauit Aratus in Astro-

nomicis;

ἀλλ' ἄρα καὶ πρὶν αὐτῆς γενέσθαι ἀρχαὶ οὐδ' ἑστ' ὅραται καὶ λυγρὰ πόντος χαρμὰς ἔδνατ' ἠὲ λυγρὰ τῆρας.

Nox antiqua suo curru conuoluitur aram

Hanc circum, quæ signa dedit ceterisima nautis

Commiserata virum metuendos undique casus.

30

Non iniuria igitur Orpheus in hymnis hanc Deorum ac hominum matrem appellauit, quod omnia ex illa nata esse credantur, ut in his legitur;

Νύκτα βίβω γένετ' ὅρατ' ἀήττατος, ἢ δὲ καὶ ἀδύρῃ :

οὐδ' ἔστιν ὅραται πατρὶος, ἢ καὶ κούρης καλίστατος.

Te canimus Nox alma parens hominumq; Deumq;

Cunctorum alma parens, quam Cyprida dicimus esse.

Hæc vehabatur in curru, ut sictum est à poetis; cuius ante rotas astra nitescere dicebantur, ac præuia esse, sicut in his scripsit Theocritus;

χαίρειτ' ἄλλοι

ἀγέρι καὶ ὠκυπένω καὶ ἀστὲρ καὶ τὸν ἰσχυρὸν

40

Salueteq; Noctis

Sidera, quæ canthis tacite præcurritis alta.

Vehabatur autem à bigis, ut ait Virgilius libro quinto;

Et nox atra polum bigis subuecta tenebat.

Quamobrem Apollonius libro tertio noctem venientem describens, illam dixit iugum equis imponere;

οὐδ' ἄν' ἴσμεν αὖθις ὅραται ἑπὶ ζεύγεα :

Nox iniecit equis iuga.

Quod